

رفتارهای نامطلوب دانش آموزان و شیوه‌های مدیریت آنها (۴)

"بیش فعال"، "کمرو"، "گستاخ"

● ترجمه: فخرالسادات یوسفی طبایی / کارشناس ارشد روان‌شناسی
محسن فرهادی نژاد / کارشناس ارشد مدیریت

در چهارمین بخش از مجموعه مباحثی که تحت عنوان "رفتارهای نامطلوب دانش آموزان و شیوه‌های مدیریت آنها" ارائه می‌شود، به بررسی و تحلیل سه رفتار نامطلوب دیگر می‌پردازیم. بیش فعالی، کمرویی و بی ادبی سه نمونه از رفتارهای نامطلوب و متداول دیگری است که در این شماره مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد.

دانش آموز بیش فعال

الف) نشانه‌های رفتار

رفتارها و شیوه‌های خاص برخورد این دانش آموز در خانه و مدرسه عبارت‌اند از:

۱. نمی‌تواند به سادگی در جای خود آرام بنشیند.
۲. همیشه اعضای بدن خود را تکان می‌دهد و یا با اشیای پیرامون خود بازی می‌کند.
۳. هرگاه که بتواند صندلی خود را ترک می‌کند.
۴. دامنه‌ی توجهش بسیار کوتاه است.
۵. همواره باعث کلافگی و به ستوه آمدن سایر دانش آموزان را می‌شود.
۶. نیاز به توجه دارد و آن را از هر کس طلب می‌کند.
۷. در منزل نیز دائم در حال حرکت و جنبش است. هنگام

۱۰. با وجود ویژگی‌های فوق، در درس‌هایی که نیاز به فعالیت جسمانی دارند نیز بعید است که توجه معلم را به خود جلب نماید.

ب) آثار و پیامدهای رفتار

- رفتار این دانش آموز چه اثری بر معلمان، والدین و همکلاس‌های او می‌گذارد و چگونه محیط مدرسه و خانواده‌ی وی را تحت تأثیر قرار می‌دهد؟
۱. همکلاس‌های او احساس تنش و اضطراب می‌کنند.
 ۲. معلم باید زمان قابل ملاحظه‌ای را صرف این دانش آموز بنماید.
 ۳. ممکن است سایر دانش آموزان در مقایسه با کلاسی که فاقد دانش آموز بیش فعال است، رفتارهای نامطلوب بیشتری از خود نشان دهند، چرا که این دانش آموز به عنوان یک عامل تسهیل‌کننده‌ی چنین رفتارهایی در کلاس عمل می‌کند.

کرده اید، تحرکاتی داشته باشد. در اجرای این کار از نظام پاداش دهی برای تشویق او به اجرای برنامه استفاده کنید.

۴. هدف های آسانی را برای او در نظر بگیرید تا احساس موفقیت در او شکل گرفته و تقویت شود و فعالیت هایی که نیاز به بیش فعالی دارند را در او کاهش می دهد، شناسایی نماید.

۵. در هر موقعیتی که رفتاری آرام و موزون داشته باشد، تقویت های مثبت به او بدهید.

۶. وظایفی را به او محول کنید که مستلزم فعالیت های جسمی باشد.

۷. دانش آموزان ممکن است در مواردی از روی هوس یا وسوسه ای زودگذر و به گونه ای تعمدی به یکدیگر ضربه ای وارد نمایند که اگر علت این رفتار را جویا شوید، پاسخی نخواهید شنید، چون پاسخی وجود ندارد. این رفتارهای گذرا که به طور موقتی انجام می شوند، رفتارهایی طبیعی هستند ولی شریطی وجود دارد که دانش آموزان بدون فکر و به طور غیر ارادی چنین رفتارهایی را بروز می دهند، این رفتارها باید مورد توجه و اصلاح قرار گیرند.

۸. در صورت لزوم او را به یک مشاور متخصص ارجاع دهید.

۹. به والدین او پیشنهاد کنید که یک سری آزمایش های کامل جسمانی از او به عمل آورند.

۱۰. از تکنیک ایفای نقش استفاده کنید. در یک محفل خصوصی نقش خود را با او عوض کنید. یعنی شما دانش آموز بیش فعال شوید و او نقش معلم را بازی کند. این کار به او کمک می کند تا به درک درست تری نسبت به نحوه ی قضاوت سایرین نسبت به خویش نایل شود.

۱۱. در صورت ضرورت، برنامه ای برای این دانش آموز طراحی کنید که آزادی عمل بیشتری برای او تضمین نماید.

۱۲. در اولین فرصت، جلسه ای را با والدین او ترتیب دهید و در انتظار بروز بحران نمایند. از والدین دانش آموز برای اصلاح رفتارش کمک بخواهید و در صورت نیاز از کمک یک مشاور نیز بهره مند شوید.

۱۳. در خصوص این دانش آموز با سایر معلمان نیز تبادل نظر نمایید، شاید رفتار او فقط منحصر به کلاس شما باشد.

۱۴. همواره در ارتباطات خود با این دانش آموز، شیوه ای متین و آرام در پیش بگیرید. هر نوع رفتار دیگری باعث افزایش اضطراب و بدتر شدن اوضاع خواهد شد.

د) اشتباههای متداول در رویارویی با این دانش آموز

برخی از قضاوت های نادرست و خطاهایی که معمولاً در رویارویی با این دانش آموزان اتفاق می افتد و می تواند منجر به تشبیت رفتار و یا تشدید آن شود عبارت اند از:

۴. سایر دانش آموزان نمی توانند با او احساس نزدیکی و صمیمیت کنند، از این رو معمولاً در انزوا قرار می گیرد.

۵. نظارت مستمر و اصلاح رفتار این دانش آموز به یکی از فعالیت های دائمی معلم تبدیل می شود و اگر معلمی بخواهد تمام رفتارهای نامطلوب این دانش آموز را اصلاح کند، تقریباً زمانی برای انجام سایر فعالیت ها برایش باقی نخواهد ماند.

۶. با وجود دانش آموز بیش فعال در کلاس، ایجاد استانداردهای رفتاری در آن کلاس دشوار خواهد شد.

ج) رفتارهای عملی

مشکل دانش آموز بیش فعال، قبل از اینکه یک موضوع روان شناختی باشد، ریشه در مسایل پزشکی و سلامت جسمانی فرد دارد و مجموعه ی رفتارهای افراد بیش فعال معمولاً پاسخی به فرایندهای شیمیایی بدن آنهاست ولی به دلیل اینکه تجلی این مشکلات در قالب رفتارهای نامطلوب می باشد که به خود فرد و سایرین آسیب می رساند، توصیه هایی به منظور رویارویی با این دانش آموز ارائه شود.

۱. برای کمک به این دانش آموز باید ماهیت بیش فعالی او را کشف کرد، چرا که این مقوله دلایل و ماهیت های گوناگونی دارد. همان طور که ذکر شد، ممکن است ریشه در مسایل پزشکی داشته باشد، در این خصوص می توان به کمک داروهای خاص بهبود نسبی در فرد ایجاد کرد و از سویی این سوء رفتار ممکن است از مسایل روان شناختی از جمله اضطراب، زندگی خانوادگی، استرس و عواملی از این جنس ناشی شود. به هر حال اولین اقدام، شناسایی علت اصلی مسأله است و راه حل ها براساس آنان نمایان خواهند شد.

۲. سعی نکنید با استفاده از زور این دانش آموز برای مدت طولانی در جایی ثابت نگه دارید. چرا که او واقعاً قادر به انجام چنین کاری نیست.

۳. به او اجازه دهید در فواصل معینی که خودتان برنامه ریزی

۱. تصور کنید که این دانش آموز می تواند رفتارش را کنترل نماید و بیش فعالی او یک رفتار آگاهانه است.

۲. تنبیه های نامتناسبی را برای او در نظر بگیرید.

۳. به دلیل برخی اتفاقات، نسبت به کلیه رفتارهای این دانش آموز قضاوت عجولانه داشته باشید.

۴. او را مورد تحقیر قرار دهید، خواه به صورت خصوصی و خواه در حضور جمع

۵. در برانگیختن این دانش آموز به انجام تکلیف هایش کوتاهی کنید.

۶. شکیبایی خود را از دست بدهید. این کار فقط اضطراب او را افزایش خواهد داد.

گستاخ

الف) نشانه های رفتار

۱. افراد را نادیده می انگارد.

۲. سایرین را تحقیر می کند.

۳. بسیار مغرورانه و غیر محترمانه صحبت می کند.

۴. نسبت به همه کس و همه چیز بایی ملاحظگی رفتار می کند.

۵. ممکن است بی ادبی او آشکار باشد و یا با رفتارهای

غیر کلامی از جمله نگاه، پوزخند^۲ و رفتارهای مشابه باشد.

۶. تظاهر می کند که مستقل است و به کسی نیاز ندارد.

ب) آثار و پیامدهای رفتار

رفتار این دانش آموز چه اثری بر معلمان، والدین و

همکلاس های او می گذارد و چگونه محیط مدرسه و خانواده ی

او را تحت تأثیر قرار می دهد؟

۱. سایرین این رفتار او را به عنوان یک رفتار بد^۳، در زشت ترین

شکل خود می پندارند.

۲. به معلم و سایر دانش آموزان احساس بی اهمیت بودن دست

می دهد.

۳. روابط او با سایر دانش آموزان و معلمانش مطلوب نیست.

۴. معلم از اینکه این دانش آموز نسبت به سایرین گستاخی

می کند، بیشتر عصبانی می شود.

۵. ممکن است معلم و همکلاس های او اقدام به مقابله به مثل^۴

نمایند.

ج) راهکارهای عملی

به منظور مدیریت صحیح رفتار چنین دانش آموزی باید دلایل

رفتار و نیازهای وی را مورد شناسایی قرار داده و روش ها و فنون

خاصی برای اصلاح رفتار او در خانه و مدرسه به کار گیرند.

به نظر می رسد که دلیل اصلی چنین رفتاری عدم اعتماد به نفس

باشد. این فرد با در پیش گرفتن رفتار گستاخانه، از نزدیک شدن

سایرین به خود جلوگیری می کند و این امر باعث می شود که خود واقعی او در نزد سایرین آشکار نشود. محروم ماندن^۵ این فرد از

ارضای نیازهای اولیه همچون غذا، استراحت، امنیت و امثال آن

و همچنین احساس بی کفایتی او نسبت به سایرین که زمینه های

رنج او را فراهم می آورد از جمله نیازهای اولیه ی به

وجود آورنده ی این رفتار محسوب می شود. نیازهای ثانویه از

جمله نیاز به برخورداری از پایگاه اجتماعی^۶ و نیاز به تعلق^۷ از

دلایل دیگر رفتار گستاخانه می شوند. این دانش آموز خواهان این

است که کسی باشد، از طرفی به دلیل عزت نفس پایین^۸، احساس

بی کفایتی می کند. بنابراین از راه رفتارهای منفی پایگاهی را برای

خود جست و جو می کند. از این رو باید روش هایی را در پیش

گرفت که عزت نفس و اعتماد به نفس او تقویت شود. نیاز به تعلق

نیز به عنوان دلیل دیگر بروز چنین رفتاری باید از راه یافتن فردی

که بتواند با او صمیمی شود ارضاء گردد. این فرد می تواند یکی از

معلمان هم باشد.

با این توصیف فهرستی از اقدام هایی که معلمان و مربیان

می توانند با هدف مدیریت رفتار بی ادبانه انجام دهند ارایه می شود

. به کارگیری این توصیه ها به موقعیت و شرایط بروز رفتار معلم

بستگی دارد.

۱. واقعیت های زیر را باید در مورد دانش آموز بی ادب به خاطر

بسیار د:

• این یک رفتار طبیعی نیست. بلکه حاصل یادگیری است و

وقتی که آموخته شد به صورت یک پاسخ شرطی در شرایطی که

فرد احساس تهدید یا ناراحتی می نماید، بروز می کند.

• این رفتار ممکن است ناشی از احساس حقارت و احساس

برتری کاذب باشد.

• این رفتار اغلب زائیده ی نادانی فرد است و بیانگر فقدان

تمامیت شخصیت فاعل آن است.

• این رفتار نوعی تقلید^۹ از قدرتمند بودن است که افراد برای

گریز از آنچه که ضعف تلقی می کنند به آن مبادرت می ورزند.

• چنین رفتاری می تواند ناشی از زمینه های خانوادگی ، فرهنگی و قومی باشد . چنانچه هر یک از زمینه های مذکور بر پایه ی ارزش های انسانی شکل نگرفته باشند ، رفتارهایی از این نوع به عنوان محصولی طبیعی ظهور خواهند نمود .

۲. اگر رفتار او تداوم پیدا کرد ، نظر دیگران را در باره ی او برایش تبیین نمایید . این کار به او کمک خواهد کرد که بداند چنین رفتاری را هیچکس نمی پسندد .

۳. برنامه ای تنظیم کنید که به این دانش آموز فرصتی دهد تا به موفقیت های کوچکی در مدرسه دست یابد .

۴. سعی کنید فردی را که می تواند به شیوه ای مثبت با او ارتباط برقرار نماید و او را تحت تأثیر قرار دهد بیابید . این شخص باید همواره با او در ارتباط باشد .

۵. به خاطر داشته باشید که شما با گستاخی مبارزه می کنید نه با خود دانش آموز گستاخ .

۶. رفتارش را به او متذکر شوید . چرا که این دانش آموز به دلیل اینکه قصد دارد خود را مهم جلوه داده و وانمود نماید که سایرین برای او از اهمیت برخوردار نیستند ، ممکن است در پاسخ شما به تذکری که دریافت کرده است بگوید که شما اشتباه می کنید و یا اینکه او اصلاً متوجه نبوده است . اگر این دانش آموز چندین بار از جانب شما در حین مبادرت به گستاخی مورد تذکر قرار گیرد ، معمولاً در آینده کمتر نسبت به شما گستاخی خواهد کرد ، چرا که افراد گستاخ آنقدر قوی نیستند که بتوانند خود را برای مدت طولانی در پشت نقاب کاذب قدرتمند بودن پنهان نمایند .

د) اشتباههای متداول در رویارویی با این دانش آموز

۱. ابراز خصومت با این دانش آموز
۲. تحقیر کردن او
۳. مقابله به مثل کردن با او
۴. کوتاهی در رویارویی با این دانش آموز
۵. توسل به زور برای اصلاح رفتار این دانش آموز

کمر و

الف) نشانه های رفتار

رفتار و شیوه های خاص برخورد این دانش آموز در خانه و مدرسه عبارت اند از:

۱. معمولاً فردی قوی اما آرام است .
۲. احتمالاً دانش آموزی خلاق است .
۳. درونگراست .
۴. به نظر می رسد که از مردم می ترسد .
۵. بسیار آهسته صحبت می کند ، به طوری که گاهی شنیدن

صدای او بسیار دشوار است .

۶. در هنگام انجام دادن کارها به نظر می رسد که ترسیده است .

۷. دوستان بسیار کمی دارد .

۸. ترجیح می دهد که سرگرم انجام دادن کارهای خودش باشد و از کنترل زندگی فردی خود لذت می برد .

۹. در هر فرصتی به تنهایی کار می کند .

۱۰. ممکن است از نظر جسمانی به بلوغ نرسیده باشد .

۱۱. از جمع گریزان است .

۱۲. اغلب به جای استفاده از کلام ، با رفتارهای غیر کلامی پاسخ

می دهد .

ب) آثار و پیامدهای رفتار

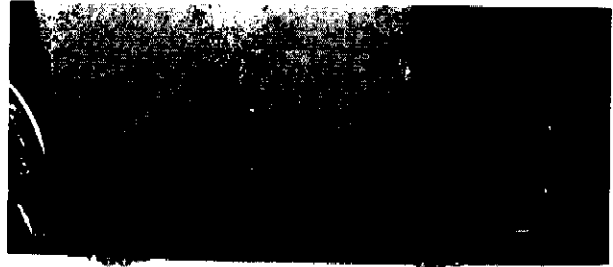
رفتار این دانش آموز چه اثری بر معلمان ، والدین و سایر دانش آموزان می گذارد و چگونه محیط مدرسه و خانه او را تحت تأثیر قرار می دهد؟

۱. معلم در مورد او ابراز نگرانی می کند .
۲. این دانش آموز از نظر معلم فاقد مهارت های اجتماعی است .
۳. گاهی اوقات معلم و همکلاس های او ، حضور وی را در کلاس احساس نمی کنند و یا ممکن است کمرویی او را به عنوان بی علافتگی و بی مهری او نسبت به خود تعبیر کنند .
۴. بخشی از زمان کلاس صرف کار کردن انفرادی معلم با این دانش آموز می شود .
۵. در برخی موارد ، رفتار او باعث عصبانیت^۳ و آزردهی معلم و سایر دانش آموزان می شود .
۶. برخی از دانش آموزان او را مورد تمسخر قرار می دهند .
۷. معلم در ارتباط با این دانش آموز دچار یأس و سرخوردگی می شود .

ج) راهکاری عملی

به منظور مذیریت صحیح رفتار چنین دانش آموزی ، باید دلایل رفتار و نیازهای وی را مورد شناسایی قرار داده و روش ها و فنون خاصی برای اصلاح رفتار او در خانه و مدرسه به کار گیرید . افراد کمرو از نظر برخورداری و یا فقدان اعتماد به نفس متفاوتند ، به نحوی که برخی از آنها دارای اعتماد به نفس بوده و برخی فاقد آن می باشند . این افراد اغلب انسان هایی قوی هستند و می توانند به تنهایی کارهایی را انجام دهند که سایرین قادر به انجام آن نیستند . در این قسمت به پاره ای از اقدام هایی که می تواند به دانش آموز کمرو کمک نماید تا رفتارهای متعادل تر را در پیش بگیرد ، اشاره می شود .

۱. به خاطر داشته باشید که مشکل اساسی این دانش آموز ، ترس است . از این رو نباید دست به اقدامی بزنید که احساس ناامنی در او

باید به چنین دانش آموزی پیشنهاد کمک بدهد. با این حال اگر او کمک شما را نپذیرفت، منتظر بمانید تا او خودش از شما کمک بخواهد. معمولاً اصرار بیش از حد برای کمک به وی، احساسات نامطلوبی را در وی به وجود خواهد آورد. اگر به نظر می رسد که این دانش آموز نمی تواند به موقعیت غلبه کند، بلافاصله یک مشاور یا یکی از مسوولان مدرسه را در جریان موضوع قرار دهید.

۹. وقتی که پرسشی از او بنمایید، صبور باشید و خود را برای شنیدن پاسخ در زمانی طولانی تر از زمان متعارف آماده کنید، چرا که او به زمان بیشتری برای پاسخگویی نیاز دارد.

۱۰. با همه ی دانش آموزان برای کمک به آنها برای درک و پذیرفتن دانش آموز کمر و کار کنید.

۱۱. به خاطر داشته باشید که شخصیت دو دانش آموز می تواند مکمل یکدیگر باشد. برای مثال یک دانش آموز درونگرا^{۱۱} و درس خوان با یک دانش آموز برون گرا^{۱۲} زوج های آموزشی خوبی را تشکیل می دهند. شما می توانید این دو دانش آموز را کنار یکدیگر قرار دهید و از آنها بخواهید در انجام کارها با یکدیگر همکاری کنند.

۱۲. فرصت هایی فراهم کنید که این دانش آموز به طور داوطلبانه با کلاس مشارکت نماید.

۱۳. به خاطر داشته باشید که کمروبی افراطی^{۱۳}، یک مسأله انضباطی نیست، بلکه یک مسأله اجتماعی است.

۱۴. بدانید که دانش آموز یک انسان غیر عادی نیست. با این حال تحمل فشارهای موجود در جامعه ی ما برای این دانش آموز قدری دشوارتر است و معلمان بعضاً این فشارها را به طور ناخواسته تشدید می نمایند. به خاطر داشته باشید که وقتی شما تصور می کنید که در حال کمک به او هستید، ممکن است واقعاً این گونه نباشد. برای مثال ممکن است شما از معاشرت با سایرین لذت ببرید و نتوانید به سهولت درک کنید که چگونه ممکن است افرادی باشند که از این نوع روابط لذت نمی برند. این دیدگاه می تواند منجر به رفتارهایی از سوی شما نسبت به این دانش آموز شود که زمینه های رنجش او را فراهم سازد.

۱۵. تجربه نشان داده است که افراد کمرو از نظر آموزش، دانش آموز خوبی هستند. مهتر از آن اینکه این توفیق ها اغلب منعکس کننده ی یک یادگیری عمیق است. چنین دانش آموزی تحت تأثیر سائقه های انگیزشی درونی برانگیخته می شود و به همین دلیل عملکرد خوبی دارد.

۱۶. سعی نکنید که این دانش آموز را تغییر دهید، او حق دارد که آنگونه که می خواهد باشد. بنابراین نباید نگران چنین دانش آموزی باشید و از این رو نباید سعی کنید که او را به یک فرد

تشدید شود، بلکه باید از لحاظ روان شناختی فضای امنی برای او فراهم سازید.

۲. قبول کنید افرادی که از سایرین متفاوت هستند، لزوماً از آنها ناتوان تر نیستند.

۳. رفتار خود را در جهت پذیرفتن دانش آموز کمرو تغییر دهید. سکوت و خاموشی وی را به عنوان علامتی از بی تفاوتی و بی علاقهگی او برای مشارکت با سایرین نپندارید. سکوت یک رفتار پیچیده است که به سهولت قابل تفسیر نیست. آگاهی، تفکر عمیق، ترس، عدم اعتماد به نفس و شرمندگی برخی از تفسیرهای سکوت هستند. در واقع سکوت در اغلب موارد رفتار مثبتی پنداشته می شود. که اگر به شکل نامناسبی با آن برخورد شود به رفتاری منفی تبدیل خواهد شد.

۴. دانش آموز کمرو را باید به آرامی به مشارکت تشویق نمایید و هرگز از اجبار استفاده نکنید.

۵. با او رفتاری دوستانه و مؤدبانه^{۱۴} داشته باشید.

۶. به نرمی و آهستگی با او صحبت کنید، در غیر این صورت او را فراری^{۱۵} خواهید داد. در صحبت کردن با او اصلاً عجله نکنید. در هر گفت و گویی با او هرگز فراموش نکنید که صدای شما باید ضمن اینکه نرم و مهربان باشد باید شمرده نیز باشد. به علاوه گفتار شما باید در یک ساختار آرایه شود.

۷. با او صادق باشید. عدم صداقت شما مشکل را دو چندان خواهد کرد و باعث عمیق تر شدن کمرویی او خواهد شد.

۸. به خلوت عاطفی او احترام بگذارید. تحسین او در مقابل جمع باعث رنجش خاطر و خجالت او خواهد شد، بنابراین او را به طور خصوصی مورد ستایش قرار دهید. گاهی اوقات نگرش کنجکاوانه^{۱۶} نسبت به دانش آموزی که از چیزی ناراحت است، نه تنها کمکی به حل مسأله نمی کند، بلکه رنجش و ناراحتی او را تشدید می کند. البته یک معلم همواره

برون گرا تبدیل نمایید.

د) اشتباههای متداول در رویارویی با این دانش آموز

۱. تصور کنید که یک جای کار در مورد این دانش آموز اشکال

دارد.

۲. ارزش های خود را بر او تحمیل نمایید و تلاش کنید که او را

براساس این ارزش ها تغییر دهید.

۳. به امید کمک به این دانش آموز و ترغیب کردن او به

همرنگ جماعت شدن، مزایایی برای سایر دانش آموزان در نظر
بگیرید.

۴. صدای خود را بلند کنید و از این دانش آموز بخواهید که

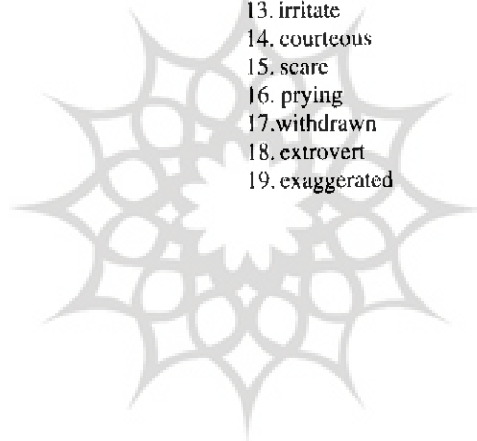
با کلاس مشارکت داشته باشد.

۵. نسبت به این دانش آموز بابتی حوصلگی رفتار کنید.

زیر نویس ها:

1. the hyperactive
2. the shy
3. the rude
4. sneer
5. cruelty
6. retaliate
7. expose
8. deprived
9. status
10. affiliation

11. self - steen
12. imitation
13. irritate
14. courteous
15. scare
16. prying
17. withdrawn
18. extrovert
19. exaggerated

منبع:

<http://www.disciplinhelp.com>

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی